

EERLIJKE HANDEL

IN DE LANDEN VAN DE ARABISCHE LENTE

© Jonathan Rashad

Op 17 december 2010 maakt de jonge straatventer Mohammed Bouazizi in het Tunesische Sidi Bouzid, een einde aan zijn leven door zichzelf in brand te steken nadat de politie zijn koopwaar in beslag heeft genomen. Het incident steekt de lont in het kruitvat.

Het Tunesische volk heeft genoeg van de pesterijen en de corruptie en komt in opstand tegen het bewind van president Zine el-Abidine Ben Ali.

Betogingen worden rellen, rellen worden oproer. De volksopstand slaat over naar de rest van het land. Op 14 januari 2011 slaat de president na 23 jaar heerschappij op de vlucht.

De overwinning van het Tunesische volk werkt als een olievlek en zet andere Arabische volkeren ertoe aan om op hun beurt te rebelleren.

*In het Nabije en het Midden-Oosten waait een nieuwe wind.
Algerije, Jemen, Jordanië, Oman, Egypte, Syrië, Marokko, Bahrein, Libië...
De Arabische jeugd neemt het voortouw in de volksbewegingen en eist meer
vrijheid en toekomstperspectieven.*

EERLIJKE HANDEL: EEN RECHTVAARDIG ANTWOORD

Als er één model is dat het perfecte antwoord biedt op die maatschappelijke eis, is het wel eerlijke handel. Hij combineert immers ondernemingsdynamiek met responsabilisering van lokale spelers en met ontwikkelingsperspectieven. Eerlijke handel opent de weg naar participatieve democratie. Het is nog te vroeg om de mogelijke rol van de organisaties voor eerlijke handel in deze woelige landen te beoordelen. Worden ze haarden van verzet, inspiratiebronnen, stabiliserende elementen of een toevluchtsoord voor de meest kwetsbare mensen?

In afwachting van meer duidelijkheid over hun toekomst, is het tijd voor een kennismaking met eerlijke organisaties in de landen van de Arabische Lente.

IN TUNESIË

Tunesië is een beetje een vreemde eend in de bijt in het Nabije-Oosten. Met zijn hooggeschoolde bevolking beschouwde het Westen het land lang als een voorbeeld. Het waardeerde zijn stabiliteit (ondanks het autoritaire regime), zijn sociale evenwicht (en vooral de plaats van de vrouw), zijn economisch dynamisme en zijn vreedzame, open cultuur.

Maar dat beeld weerspiegelde niet de volledige realiteit van het land. Tunesië kende immers sterke culturele breuklijnen, in het bijzonder tussen de rijke steden van het noorden en de rest van het grondgebied. Vandaag is de politieke instabiliteit nog groter door een ongeziene economische crisis.

Terwijl de sociale eisen alsmear luider klinken, ontvluchten de buitenlandse investeerders het land. In 2011 daalden de directe buitenlandse investeringen (DBI) in hun geheel met 30 %, met een duizelingwekkende val in de meest strategische sectoren van het land (-83 % in het toerisme, -42 % in de industrie, -19 % in de energiesector). De economie is in recessie en bijna een kwart van de bevolking moet rondkomen met minder dan twee dollar per dag.

Zij aan zij met de Tunesische producenten

Maar niet alle economische actoren laten Tunesië in de steek midden in de storm.

Fairtrade Africa is een onafhankelijke organisatie die alle Afrikaanse producenten met Fairtradecertificering (Max Havelaar) vertegenwoordigt. In november 2011 opende ze een

kantoor in Tunis nadat er reeds waren geopend in het Tanzaniaanse Moshi, het Ghanese Accra en in Kaapstad (Zuid-Afrika). De Noord-Afrikaanse vertegenwoordiging van de organisatie voor eerlijke handel wil vooral de gecertificeerde producenten van de Arabische landen van Afrika begeleiden en ruimte creëren waarin zij "veel hechter kunnen samenwerken, goede praktijken kunnen uitwisselen, het Fairtrade-systeem in hun land bekendheid kunnen geven en een productnetwerk voor dadels kunnen creëren."

De delicate politieke en economische toestand van de Maghreblanden schrikt de leden van de organisatie voor eerlijke handel niet af. Ze loven "de nieuwe regering omdat ze een wetgevend systeem heeft ingevoerd dat de registratie van nieuwe organisaties vereenvoudigt" en voegen eraan toe dat "Tunis de meest rendabele stad gebleken is".

Met zijn 13 fairtradegecertificeerde organisaties (6 in Egypte, 5 in Tunesië en 2 in Marokko) overkoepelt het regionale bureau van Fairtrade Africa ongeveer 9300 producenten van dadels, vers fruit en specerijen. Najah Labcheg van Hazoua Palm is een van de leden. Hij benadrukt het belang van het initiatief: "Een netwerk in Noord-Afrika zal onze positie versterken en ons sterker betrekken bij het Fairtradesysteem. Op die manier zullen wij onze sterke en zwakke punten beter herkennen en kunnen aanpakken. Kortom, onze recente toetreding tot de organisatie zal ons helpen om onze regio te ontwikkelen."

Beni Ghreb

Hazoua ligt aan de rand van de uitgestrekte woestijn, ver van de stranden van Monastir en van de drukte van de grote steden in het noorden van het land. Hier vlakbij de stad Tozeur in het hart van het landelijke, traditionele Tunesië ontstond Beni Ghreb, een pionier in de verbouwing en de productie van biologische en eerlijke dadels.

Beni Ghreb werd gesticht in 2002 en staat aan de wieg van de Groupement de Développement de l'Agriculture Biodynamique, een groepering van sedentaire bedoeïenenfamilies van de Beni Ghrebstam. Deze gemeenschappen leven al tientallen jaren in de omgeving van het zoutmeer Chott el Dierid. De groepering geeft de families in de streek de kans nieuwe en duurzame bronnen van inkomsten aan te boren, dankzij de toegang tot middelen voor de opslag, de verwerking, de verpakking en het vervoer van hun oogst. Bovendien wil Beni Ghreb de bodemerosie en het oprukken van de woestijn tegengaan door de herwaardering van oude landbouwpraktijken te bevorderen, vooral het gebruik van de ecologische techniek "in drie verdiepingen". Die techniek baseert zich op de combinatie van drie groepen: dadelpalmen, fruitbomen (bananen, citroenen, vijgen) en, op grondniveau, groenten en granen.

Beni Ghreb kreeg voor zijn dadelproductie de Fairtrade-certificering en de biologische certificering van Demeter dankzij het gebruik van traditionele agrobiologische methoden en de goede arbeidsomstandigheden voor het personeel. Het personeel bestaat bijna uitsluitend uit vrouwen die in deze streek weinig kansen hebben om geld te verdienen,

De directeur van de producentengroepering Saïd legt uit dat Beni Ghreb een erg grote economische en sociale impact heeft op de bevolking: "In deze streek had je alleen werk als je een stukje grond bezat. Wie dat niet had, kon slechts heel korte perioden van het jaar werken. Meestal maar twee maanden, tijdens de oogst. De streek heeft een hoge werkloosheid. Met ons project willen wij de natuurlijke hulpbronnen exploiteren. We hebben nieuwe gewassen geïntroduceerd, vooral in de tuinbouw: pepers, knoflook, uien, wortelen en alle soorten fruit en groenten. Op die manier geven wij de boeren de kans om veel langere perioden van het jaar te werken."

Hoewel de streek van Tozeur zich ver van de grote stedelijke centra bevindt, hebben de Tunesische revolutie en haar nasleep er een grote impact. Sommige vertegenwoordigers van de overheid zijn gevlucht, winkels zijn geplunderd en er heerst onrust bij de bevolking die niet weet wat de toekomst in petto heeft. Ondanks de onrust en de onstabiliteit blijven de Tunesische fairtradespelers zich inzetten om de levensomstandigheden van de plaatselijke bevolking te verbeteren door inheemse economische activiteiten te ontwikkelen die goede resultaten opleveren en de natuurlijke hulpbronnen en traditionele kennis respecteren.

Voor meer informatie:

www.ecohazoua.org

www.fairtradeconnection.org

Tunisie Equitable, de online shop

Het project Tunisieequitable.com is in 2010 ontstaan uit een ruime samenwerking tussen producentengroeperingen, openbare organisaties en de Afrikaanse ngo Enda. Het programma wil "initiatieven van hoge kwaliteit in Tunesië die dicht bij de mensen staan" in de kijker zetten en doet dit onder de vorm van een webwinkel die eerlijke producten uit Tunesië verkoopt. Het legt de nadruk op traditionele ambachtelijke creaties.

De aangeboden producten zijn het werk van verschillende groeperingen uit eerlijke handel.

De organisatie Zazia Artisanat is sterk bij het initiatief betrokken en verzamelt designers en specialisten die ambachtelijke Berberproducten maken van de natuurlijke vezel alfagras. Ze wil "de lokale tradities bewaren, herwaarderen en vernieuwen. Ze ambieert om de ambachtslieden van de streek toegang te geven tot regelmatige, fatsoenlijke inkomsten".

Kenmerkend voor dit project is de combinatie van elektronische handel en traditionele creaties. Het biedt alle schatten van het Tunesische erfgoed aan met respect voor de mannen en vrouwen die ze maken.

IN EGYPTE

Geïnspireerd door de moed van de Tunesiërs zijn de Egyptenaren op hun beurt in opstand gekomen tegen het bewind van president Hosni Moebarak. Sinds de moord op Anwar el-Sadat in oktober 1981 was hij onafgebroken aan de macht.

Vanaf het einde van januari 2011 betoogden tienduizenden mensen in de grote steden van het land.

Ondanks de repressie van politie en leger verzamelden op 1 februari bijna 2 miljoen mensen in de hoofdstad op en rond het Tahrirplein, het symbool van de Arabische protestbeweging. Na dagen van intense volksmobilisatie en confrontaties vluchtten Hosni Moebarak en zijn familie uit Caïro kort voor ze werden gearresteerd.

Sindsdien wordt Egypte heen en weer geslingerd tussen hoop en angst.

De historische grootmacht van de Arabische wereld heeft een onzekere weg ingeslagen. De keuzes die de verschillende actoren en het volk zullen maken, zullen nog veel meer dan in Tunesië het lot van het Midden-Oosten beïnvloeden. Met Mursi heeft Egypte voor het eerst in 30 jaar een democratische gekozen president die moet opkomen tegen het machtsregime.

Fair Trade Egypt

Egypte is het land met het grootste aantal Fairtrade-gecertificeerde organisaties in Noord-Afrika. Het betreft vooral producenten van gedroogde vruchten, specerijen, groente en fruit. Toch zijn de eerlijke ketens in de ambachtssector het bekendst.

Fair Trade Egypt werd opgericht in 1998 op initiatief van Egyptische en Italiaanse ngo's met steun van de Verenigde Staten. Ze wil de armoede van de meest marginale bevolkingsgroepen van het land (in het bijzonder de vrouwen) verminderen door de ambachtslieden in de lokale gemeenschappen commercieel, technisch en financieel te steunen. De organisatie doet dit met respect voor de principes en de waarden van eerlijke handel.

Fair Trade Egypt is lid van de World Fair Trade Organisation (WFTO) en van COFTA (de Afrikaanse afdeling van WFTO). Ze levert diensten aan een veertigtal lokale groeperingen die meer dan 2500 ambachtsslui (mannen en vrouwen) vertegenwoordigen. Zo kunnen zij de eeuwenoude kennis en technieken van vooral het (tapijt)weven, het smeedwerk en de juwelierskunst voortzetten.

Fair Trade Egypt verkoopt bijna duizend producten aan internationale inkopers van eerlijke handel of rechtstreeks in haar winkels in Egypte. De organisatie mikt sterk op de verkoop van ambachtelijke producten in eigen land zodat de Egyptenaren hun cultureel erfgoed zelf kunnen leren kennen en de verdere ontwikkeling ervan aanmoedigen. Tot begin 2011 kwam ongeveer 65 % van de omzet uit de detailhandel in Egypte.

De zware economische crisis heeft echter niet alleen een weerslag op de buitenlandse investeringen maar ook op het binnenlandse verbruik en op het toerisme. Ze vormen de belangrijkste inkomstenbronnen voor de Egyptische organisatie voor eerlijke handel en de ambachtsslui die zij overkoepelt. De verkoop in de detailhandel is sinds het begin van de revolutie sterk achteruitgegaan. Fair Trade Egypt verwacht dat het nog maanden zal duren voor het weer beter gaat, zodat de leden en hun families veel inkomsten dreigen te verliezen.

Toch laten de teams van Fair Trade Egypte de moed niet zakken en werken ze met nog meer enthousiasme voort. Ze richten zich tot de internationale importeurs van eerlijke handel en openden begin 2012 zelfs een nieuwe winkel in Zamalek, een wijk in Caïro.

© Fair Trade Egypt

© Fair Trade Egypt

Meer lezen:

www.fairtradeegypt.org

Eerlijke olie in Libië?

Na de val van kolonel Moammar Kadhafi ontstond een van de origineelste initiatieven voor eerlijke handel sinds de Fairtradecertificering van Boliviaans goud begin 2011.

Het in Berlijn gevestigde Open Oil is een agentschap dat ijvert voor meer transparantie en een beter bestuur in de petroleumsector. Eind 2011 nam het contact op met de Libische leiders in Tripoli en Misrata. De verantwoordelijken van de organisatie vonden dat de tijd rijp was om de haalbaarheid van een eerlijke certificering van Libische olie te onderzoeken. Johnny West, de stichter van Open Oil, benadrukt dat het onderzoek nog in kinderschoenen staat. Hij legt uit dat "na de revolutie in Libië aan de voorwaarden is voldaan om een dergelijk onderzoek te starten. De sterk geïntegreerde industriële structuur van de productieketen (van de winning tot de distributie) zou ons in staat stellen om alle actoren van de sector rond de tafel te krijgen. De Libische staat, die op alle niveaus van de keten vertegenwoordigd is, zoekt oplossingen om de oliemiddelen beter te beheren en een algemene economische en sociale ontwikkeling te starten. Libië wil bovendien zijn internationale imago verbeteren dat na het geweld en de dood van Kadhafi ernstig is aangetast."

De eerste gesprekken met de Libische regering en met Fairtrade International in Bonn waren erg positief. Als zou blijken dat het project haalbaar is, zal men echter nog een heleboel obstakels moeten overwinnen.

Er staat hier immers buitengewoon veel op het spel en de potentiële voordelen voor het volk en het milieu van de producerende landen zouden enorm zijn. Misschien zullen we over enkele jaren eerlijke brandstof kunnen tanken. En op die manier bijdragen tot de verbetering van de levensomstandigheden van miljoenen mensen.

Een echte revolutie.

© Open Oil

© Open Oil

Dan Azria, mei 2012

De mening die in dit artikel naar voren worden gebracht zijn deze van de auteur en weerspiegelen niet noodzakelijk de opvattingen van BTC of de Belgische ontwikkelingssamenwerking.

Dit artikel komt uit de brochure *Eerlijke handel in conflictgebieden* van het Trade for Development Centre gratis te downloaden op www.befair.be

WWW.BEFAIR.BE

DE BELGISCHE
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING **.be**

Bron: "En Tunisie, une grande usine ferme en raison de «sit-in anarchiques»", LeMonde.fr met AFP, 10 februari 2012
Bron: Idem.
Bron: Fairtrade Africa, "Ouverture d'un bureau régional pour l'Afrique du Nord", 21 november
Bron: Idem.
Bron: Claro Fair Trade SA - Claro.ch
Bron: "Beni Ghreb Hazoua", video-interviews in juni 2011 door Fair Trade Connection - www.fairtradeconnection.org
Bron: <http://www.tunisieequitable.com/partenaires>
Bron: Soleco - <http://soleco.wordpress.com/2011/03/13/fair-trade-egypt/>
Bron: Interviews op 7 en 17 februari 2012.